

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Ҳайдарова Мавзуна Махмудҷоновна дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01–Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод гардидааст.

Имрӯз системаи таҳсилот тарбияи ватандӯстону ватанпарварони кишвар, шаҳрвандони давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявину иҷтимоӣ, ки ҳуқуқу озодиҳои шахсро пеш мегузорад, аз шумори вазифаҳои асосӣ меҳисобад. Дар воқеъ, ба масоили таҳкими ҳуввияти миллии ҷавонон, раҳнамунсозии хонандагону донишҷӯён ба ватандӯстиву ватандорӣ ҳамчун арзиши миллии диққати махсус равона карда мешавад.

Мусаллам аст, ки таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ ҷузъи ҷудонашавандаи раванди таълим маҳсуб ёфта, фаъолияти амалии асли, воқеӣ, коммуникативӣ ва маърифатӣ мебошад. Таҷрибаомӯзии таълимӣ дарсҳои назариявӣ аудиториро пурра мегардонад. Дар мавзеи табиӣ ва объекти иқтисодӣ фазои таълимӣ ташаккул ёфта, муҳассилинро ба мустақилият, донишандӯзии ҷолибу шавқовар ва фаъолияти эҷодӣ раҳнамун месозад.

Муаллиф дуруст қайд кардааст, ки: “...табиат дар канори муҳити таълимӣ воситаи самараноки таълим ва тарбия маҳсуб ёфта, имкониятҳои пуриқтидори педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯёнро дорост. Имкониятҳои педагогии таҷрибаомӯзии таълимӣ шароит фароҳам меоваранд, ки раванди таҷрибаомӯзӣ дар фазои табиӣ таълимӣ, ки муҳассилинро ба муносибати арзишнок нисбат ба табиати кишвар талкин диҳад.”

Дар ҳақиқат, раванди таълим зимни таҷрибаомӯзиҳои саҳроӣ нисбатан озод буда, донишандӯзӣ тавассути таъҷиб ба манбаъҳои табиӣ сурат мегирад ва муҳассилинро ба ҳулосабарории мустақилона водор месозад. Иқтидори педагогии таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ воситаи самараноки ташаккули арзишҳои ватандӯстӣ дар донишҷӯён аз ҳисоби мубрамгардонии захира ва имкониятҳои он маҳсуб меёбад. Таҷрибаомӯзиҳои таълимӣ гузашта ва

имрӯзи табиати кишварро кушода медиханд, арзишҳои табиӣ, иҷтимоиву фарҳангӣ, чун Замин-хонаи мо, олами атроф, фаъолияти инсон (антропогенӣ), муносибати шахсият ба табиат ва меъёрҳои он, Ватани маҳбуб қабул ва тасдиқ менамоянд.

Дар автореферат зимни таҳлилҳои назариявӣ муҳтавои мафҳуми майлу рағбати донишҷӯён ба арзишҳои ватандӯстӣ дар ду ҷанбаъ: ҳамчун раванд ва ҳамчун натиҷа амиқ гардонида шудааст. Майл ҳамчун раванд-ин ташаккули муносибати устувор ба табиат, ёдгориҳои табиӣ, ҳудудҳои махсусҳифзшаванда, мавҷудоти зинда, имрӯзу фардои табиати кишвар ва боигариҳои он мебошад, ки аз муносибати эҳтиромона ба арзишҳо табдил меёбад. Майл ба арзишҳо ҳамчун натиҷа-ин доро будан ба доираи васеи донишҳо оид ба табиати кишвар, зодгоҳ (ҷойи таваллуд, анъанаҳо, таърих, фарҳанг, табиати маҳал, мавқеи географӣ, муқаддасот, хусусиятҳои миллӣ, оила, давлат, ватандӯстӣ, қарзи шахрвандӣ, шараф) мебошад, ки симои эстетикӣ ва ватанпарваронаро таҷассум менамояд.

Ба андешаи муаллиф, самаранокӣи раванди мазкур дар ҳамон ҳолат таъмин мегардад, ки муносибат ба майлу рағбат табдил ёбад. Диссертант ҷузъҳои арзишҳои ватанпарваронаро чунин муайян намудааст: сиёсӣ (тасаввурот оид ба давлат, кишвари маҳбуб, соҳти давлатдорӣ), педагогиву психологӣ (ҳисси ватандӯстӣ), фарҳангӣ-таърихӣ (анъанаҳои миллӣ, фарҳанг, анъанаҳо), географӣ-ҳудудӣ (маҳалли зист, кишвар), маънавӣ-динӣ (этиқод ба дини анъанавӣ).

Муаллиф дараҷаи илмӣ навагонӣ, моҳияти назариявӣ ва амалии таҳқиқотӣ худро вобаста ба натиҷаи корҳои озмоишӣ дар васеъ гардидани донишҳои назариявӣ оид ба раванди ташаккули арзишҳои ватандӯстӣи донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар раванди таҷрибаомӯзӣҳои таълимӣ, ки дар ҷамъи алоқаҳои дохилӣ ва берунаи нишондиҳандаҳои меъёрии ҷузъҳои он: маърифатӣ (дарки мафҳуми Ватан, донишҷӯи география, таърих, анъанаҳо, муқаддасот); ҳиссиётӣ (дараҷаи шинохти худ ҳамчун шахрванд ва шахси табиатдӯсту ватанпарвар; арзёбии

фаъолият ва рафтори худ нисбат ба онҳо; ангезиши эҳсосотӣ вобаста ба мафҳуми Ватан); фаълнокӣ дар амал (саҳм дар фаъолияти иҷтимоӣ ва экологӣ; зоҳир намудани мустақилият, ташаббускорӣ нисбат ба эҳтироми Ватан ва табиати нотақрори он) инъикос мегардад, муайян намудааст.

Ба таҳқиқот довталаби дараҷаи илмӣ Ҳайдарова М.М. теъдоди зарурии донишҷӯёну омӯзгорони факултетҳои геоэкология ва туризм, биология ва химияи МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров”, факултети табиатшиносӣ ва тарбияи ҷисмонии Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакентро ҷалб намудааст, ки натиҷаҳои он ба таври равшану возеҳ таҳлилу хулосабарорӣ карда шудааст.

Муаллиф андешаҳои худро доир ба омилҳои асосии тағйироти мусбӣ дар ташаккули майли донишҷӯён ба Ватан ҳамчун арзиш пешниҳод намудааст, ки хеле ҷолиб арзёбӣ карда мешавад, чунончи:

- навсозии захираҳои иттилоотӣ ва мундариҷа (инъикоси стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар амалияи таҷрибаомӯзӣҳои таълимӣ, байнисоҳавӣ, ҳамгирии байнисоҳавӣ ва тайғирёбии фазои таълимии таҷрибаомӯзӣ) ва имконоти ҷудонопазири интиҳоби шаклҳои таҷрибаомӯзии таълимӣ;

- амалисозии захираҳои таълимии иқтисодии педагогии таҷрибаомӯзии таълимӣ (аслият, ҷолибият, ифоданокӣ, таъсири эҳсосотии пурзӯртарини манзараҳои табиат, ёдгориҳои табиӣ, объектҳои иқтисодӣ ва мазмуну муҳтавои онҳо, табиати озод, раванди таълими ғайрирасмӣ дар табиат, хавасмандгардонӣ ба донишазхудкунии мустақилона ва фаъолияти эҷодӣ) ва донишандӯзӣ дар асоси манбаъҳои табииву воқеӣ;

Маврид ба зикр аст, ки автореферати диссертатсияи Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷонова дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01–Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои

педагогӣ) дар асоси стандартҳои мавҷудаи илмӣ ва талаботҳои КОА–и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таълиф гардидааст.

Таҳқиқоте, ки Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна ба анҷом расонидааст, ҳам аз нигоҳи назариявӣ ва ҳам аз диди амалӣ барои илми педагогика боз як кори таҳқиқотии нав буда, дастовардҳои илмии ӯ барои корҳои илмии минбаъда раҳнамои хуб хоҳад буд. Дар ҳамин асос метавон хулоса намуд, ки кори таҳқиқотии Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии ташаккули арзишҳои ватандӯстии донишҷӯён дар раванди таҷрибаомӯзии таълимӣ” таҳқиқоти мустакилона ба анҷомрасида буда, автореферат муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос карда, мақолаҳои ҷопнамудаи муаллифи диссертатсия ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 юни соли 2021 таҳти №267), пурра ҷавобгӯ буда, фарогири мавзӯи диссертатсия мебошад ва муаллифи диссертатсия - Ҳайдарова Мавзуна Маҳмудҷоновна барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01.–Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот арзанда аст.

Муқарриз,

доктори илмҳои педагогӣ,
сарқотиби илмии Академияи
таҳсилоти Тоҷикистон

Каримзода Мирзо Бадал

08.05.2023

Маълумот барои тамос: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
кӯчаи А. Адҳамов, 11/2, Тел: +992 900 85 35 35; E-mail: takmil-
bbk@mail.ru

Имзои М.Б. Каримзодаро тасдиқ мекунам

Бахши кадрҳо ва коргузори
Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

М. Саидова